

Een eerbetoon aan Petrus-Franciscus Hofmans

(1898-1918)

Jan De Smedt

Jan Willems

2025

Wie de kerk van Ossel bezoekt, wandelt sowieso voorbij het graf van Petrus Franciscus Hofmans. Op zijn graf prijkt trots de zin 'jongste oorlogsvrijwilliger'. Maar wie was hij nu eigenlijk?

Petrus-Franciscus of, met zijn roepnaam, 'Frans' werd geboren in gehucht Ossel te Brussegem op 12 september 1898. Hij groeide op in een groot gezin, samen met 6 broers en 5 zussen.

Zijn vader werkte op het veld en hield, in de schaduw van de kerk, samen met zijn vrouw één van de vele Osselse dorpsherbergen open.

Zoals veel kinderen in die tijd moest Frans op jonge leeftijd -de handen uit de mouwen steken om te helpen in het huishouden of op het veld.

De ouders van Frans

Frans was net geen 16 jaar toen op 4 augustus 1914 Duitse troepen België binnenvielen. Zoals vele anderen in kleine dorpen, was men ten huize Frans enigszins verrast door het nieuws. Toch maakte men zich niet meteen ongerust. Velen dachten dat het aankomend 'spierballengevecht' tussen de Duitse Keizer en de Belgische Koning maar van korte duur zou zijn. Voor velen was het begin van de oorlog een ver-van-mijn-bedshow.

Na weken van onheilspellende berichten en voorbijtrekkende vluchtelingen, werd het iedereen duidelijk dat de oorlog dichterbij zou komen. Intussen was Constant, de vijf jaar oudere broer van Frans, onder de wapens geroepen. Frans had met hem een bijzondere band en voelde de nood om zich als vrijwilliger te melden bij het Belgische leger. Hij moest en zou met zijn grotere broer Constant ten oorlog trekken tegen Den Duits. Echter, het verzoek van de 'nog maar' 15-jarige Frans, om bij het leger te gaan niet werd ingewilligd. Hij was wettelijk gezien te jong.

Constant Hofmans

Maanden gingen voorbij. Het Duitse leger bezette het grootste deel van het land. Frans wou zich echter niet bij de feiten neerleggen. Eind 1914, begin 1915 begaf hij zich naar de grens met Nederland, in het gezelschap van een onbekend gebleven Merchtemnaar. De grens oversteken bleek niet eenvoudig, de Duitsers hadden een elektrische versperring opgetrokken (de 'doodendraad'). Het duo verschalkte de grenswachters bij een wachtaflossing. Van moed en daadkracht gesproken! Via Engeland en Frankrijk zou hij het Belgische leger kunnen vervoegen. Toen hij op 3 februari 1915 in dienst trad, was hij officieel de jongste oorlogsvrijwilliger van het land. Hij kwam terecht bij het 11de linieregiment.

Hij maakte er het wel en wee van de stellingenoorlog mee, met zijn vele verschrikkingen. Zijn actieve dienst aan het front startte op 23 oktober 1915, net 16 jaar geworden. Frans was een fiere soldaat 2de klas bij het 11de linieregiment, 1ste bataljon, 1ste compagnie. In zijn eenheid, die later genoemd werd als de "IJzeren Divisie" zou hij zijn broer Constant terugvinden.

Zonder dagboek of brieven is het heel moeilijk om het leven van een individuele soldaat aan het front te reconstrueren – ook dat van Frans. Gelukkig konden we terugvallen op het grote verhaal van het 11de Linieregiment, waar Frans diende. In het 'Guldenboek van de 3de Legerdivisie' kan men heel wat getuigenissen terugvinden. Twee aangrijpende getuigenissen geven we in dit heempraatje mee: *"Drie jaren doorgebracht onder den grond, in 't water, in 't slijk, levend tussen het ongedierte ...in de koude van eindeloze nachten ..., voortdurend vrezend voor het eigen leven, ... waarbij 'doden om zelf niet gedood te worden' een ontluisterend begrip werd."* En verder : *"Ik heb tientallen makkers zien vallen en schreeuwen om hun moeder. Sommigen zijn gek geworden van schrik als gevolg van de voortdurende blootstelling aan exploderende artilleriegranaten en de niet aflatende bombardementen. Sommige jongemannen zagen geen uitweg meer en liepen ongewapend de vijand tegemoet."* Het zijn weinig opbeurende woorden – zou Frans ook zo hebben gedacht?

De bekende foto van F. Hofmans op z'n grafmonument

In ieder geval onderging Frans drie lange oorlogsjaren. Na het mislukken van het Duitse Lenteoffensief in 1918, kwamen de geallieerden, nu versterkt met het Amerikaanse troepen, in het voordeel. Maandenlang bereidden Amerikanen, Fransen, Britten en Belgen een ultiem 'Bevrijdings-offensief' voor. Aan Belgische zijde werd de "Legergroep Vlaanderen" worden opgericht. Die vormde samen met het Britse Tweede Leger en drie Franse legerkorpsen vormt één grote gevechtseenheid.

Eind september werd de aanval ingezet. De Duitsers moesten wijken onder de geallieerde druk. Velen van hen sloegen in paniek op de vlucht. Het einde van een vreselijke, 4 jaar durende oorlog leek in zicht. Eén van de laatste Duitse bezettingshaarden in het operatiegebied van de "Legergroep Vlaanderen" situeerde zich in de omgeving van de West-Vlaamse gemeente Lendelede.

Het is bij de bevrijding van Lendelede dat Frans op 15 oktober 1918, ergens in het gehucht Sint-Eloois-Winkel, amper 4 weken voor wapenstilstand de dood vond. Zijn broer Constant overleefde de oorlog wel en was na de oorlog zeer zwijgzaam over het

oorlogsgebeuren ... Geen heldenverhalen ... Zelfs over de bevrijding van Lendeledede was hij weer karig met zijn woorden. Hij vertelde... in een laatste, opgetekende getuigenis:

"In de morgen van 15 oktober 1918 bij het gevecht om Lendeledede-St.-Eloois-Winkel tijdens het "Bevrijdingsoffensief", werd de Duitse tegenstand, die ons opwachtte, op een bepaald ogenblik zo hardnekkig dat onze Infanteriedivisie moest wijken. Na een korte reorganisatie spoorde de officier van dienst ons aan "standhouden!!!!".

Van bij het begin van onze aanval plaatsten wij ons als 11de Linierement vooraan. Ook de andere regimenten beseften dat deze overblijvende Duitsers zich niet zomaar zouden overgeven. Wij vuurden als gekken. Nadat heel wat Duitsers buiten strijd waren gesteld, besloten wij een bestorming te doen over de hele linie. Het is tijdens dat allerlaatste gevecht dat onze Frans door een machinegeweer-kogel werd getroffen. Ik heb tevergeefs gepoogd, maar uiteindelijk is hij in mijn armen gestorven.

Frans Hofmans grafmonument, vlakbij de ingang van het kerkhof rond de kerk van Ossel.

Veel tijd om te treuren bood zo'n ongenadig gevecht niet. Maar het besef dat ik mijn broer moest achterlaten, zorgde ervoor dat mijn agressie naar de vijand een ongekeende hoogte bereikte. Na een geweldige artilleriebeschieting veroverden wij met de 3de Infanteriedivisie op het middaguur definitief de gemeente Lendeledede. Pas dan was er even ruimte om afscheid te nemen.

Tegen de avond bereikten wij met de overgebleven soldaten de Leie in Bavikhove waar wij aansluiting konden maken met het 2de Britse leger. Lendeledede was de laatste veldslag van ons regiment in Wereldoorlog I".

Deze feiten worden bevestigd in het militair dossier van Frans in de vorm van een schitterende, handgeschreven getuigenis van zijn commandant Fassotte. Hij prees de 'groep Hofmans' voor hun heldhaftige houding tijdens de bevrijding van Lendeledede. Ik veronderstel dan ook dat deze getuigenis er mee voor zorgde dat Frans Hofmans erkend werd als jongste Belgische oorlogsvrijwilliger. Later kreeg Frans, weliswaar postuum, ook 4 frontstreden toegekend en een aantal eretekens zoals 'Ridder in de Orde van Leopold II', het 'Oorlogskruis' en de "Zege-en Herinneringsmedaille".

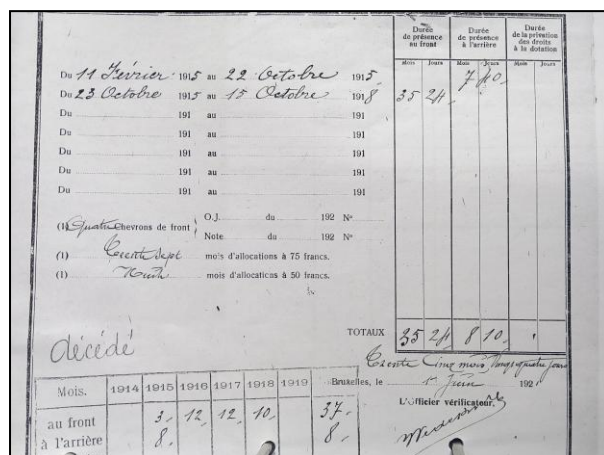
Het lichaam van Frans werd tijdens het Bevrijdingsoffensief ergens ten velde ter aarde besteld. In februari 1919 werd zijn stoffelijk overschot door de familie ontgraven en

met een paardenlijkwagen naar Ossel overgebracht. Hij kreeg er een plek op de gemeentelijke begraafplaats, nr. 4575.

Drie jaar later, op 9 december 1922, volgde een herbegraving. Sindsdien rust Frans op het kerkhof aan de Sint-Jan Baptistkerk van Ossel. Zijn arduinen grafkruis bevindt zich vlak naast de hoofdingang. In de schaduw van een kerk verderop, aan de gevel van het oude gemeentehuis van Brussegem, prijkt zijn naam op een gedenkplaat ter ere van de Brussegemse gesneuvelden.

Een eeuw later stond het grafmonument er wat verwaarloosd bij. Het werd in 2025 opgekuist op initiatief van Celine Hofmans. Op 29 juni 2025 het kruis officieel ingewijd tijdens de St. Jansprocessie. Naast een muzikaal eerbetoon werd er o.m. een toespraak gehouden door Brussegemnaar *Jan Willems*.

Opgetekend door *Jan De Smedt* (auteur van het boek *Oudstrijders uit de regio Merchtem*) en *Jan Willems* (auteur van het boek *Brussegem en haar parochies tijdens de 1ste Wereldoorlog*).

STUDIERSFONDS

HET VERBODENDE LIJST BEKENDMAKEN VAN DE RECHTEN VAN HET STRIJDER OP HET VOORDEEL DER WET VAN
EEN BIJK VAN DANKBAARHEID TOEKENT AAN DE MILITAIREN VAN DEN OORLOG 1914-1918.

De wet ingevuld te worden door ieder rechthebber die in den loop van het tijdperk,
van 1 augustus 1914 en 11 November 1918, gemobiliseerd werd en moet vermeld gestuurd
worden met betrekking tot de volgende zaken:

1. Hetzij door tusschenkomst van eenen Oud-Studiersbond, aan een Secretaris van het
Studiefonds, Wetstraat, 2 Brussel.

2. Voor de gestorven of verniste militairen dient de vragelijst ingevuld te worden door de weduwe of
door den erfgename in rechte, opgaande of dalende lijn.

(De verkortingen vermijden)

Naam en voornamen : *M. J. P. De Smet, Louis Joseph*

Graad en Stand : *Wettelijke wettelijke*

Plaats en datum van geboorte : *Bruxelles le 10 September 1878*

Nationaliteit : *Belg*

Just adres (1) (Gemeente (gehucht) Straat en nummer

Burgerlijke stand : Ongehuwd, gehuwd, aantal kinderen, weduwnaar of gescheiden met het aantal kinderen ten laste : *ongehuwd*

Naam en voornamen. Onderdom beroep. der echtgenote, der weduwe, van den erfgename in rechte, opgaande of dalende lijn : (2)

Bekomen graden; overplaatsingen, in de volgorde der datums. Eenheden waartoe de gemobiliseerde behoord heeft. Diensteverband : het tijdperk van jeugvenschap of internering, de datums waarop hij met verlof zonder soldij werd geplaatst of het reforme voorgesteld en opnieuw in de getalsterkte werd opgenomen. De buiten Belgisch grondgebied bezette kantonnementen opgeven.

Dienstaten tusschen 1^e Augustus 1914 en 11 November 1918 (3)

Regiment, korps of infanterie waartoe de gemobiliseerde be- hoorde toen hij huiswaarts keerde, en welke zonder soldij werd geplaatst of het reforme werd voorgesteld.

Begert bij het aandeel van den strijder te ontvangen.

Opgelopen veroordeelingen :

Aantal frontposten die U werden toegekend : *niet*

Indien de militair invalide is moet hij het honderd zijper invaliditeit opgeven :

Bedrag der ontvan- gen uitkeringen.

Begittiging van 300 Frank.
voor 't herstel der laatste dienst.
van 't Comité « Hulp en Bescherming ».

Bond of groepering van Oud-Strijders waarvan zij lid zijn :

Gezien voor wetting van 't handteeken van
J. P. De Smet

Te Brusselen den 10 December 1918

Echt en waarachtig verklaard (4)
Handteken van den rechthebber :
De Smet Louis Joseph

De Burgemeester.
Van den Broucke

(1) Men dient den secretaris van 't Studiefonds, Wetstraat, 2 Brussel, onmiddellijk van elke afzenderende kennis te geven.

(2) De onnodige verklaringen doorkruisen. De weduwe of de rechthebber(e)it genomen moeten de noodige slagen bijvoegen waartoe men rechten blijkt (akte van bekenheid).

(3) De diensttijd dien menlijk vermeldt, de datums der beheensomming, of der inhijving in een lachlij- ke diensttijd dien menlijk vermeldt, evenals de datums der vertellingstelling of de datums waarop reeds ten gevogve sener veroordeeling, evenals de datums der vertellingstelling sommen voor gevolg hebben.

(4) Iedere valsch erkentende zal eene vertopping in 't betalen der vertellingssommen voor gevolg hebben.

Monument voor jongste gesneuvelde oorlogsvrijwilliger WO I in ere hersteld

Het monument van Frans Hofmans, de jongste gesneuvelde oorlogsvrijwilliger uit de Eerste Wereldoorlog, is dankzij de inzet van een werkgroep helemaal opgepoetst en mooi gemaakt. Het bijzondere kruis vlakbij de poort van de kerk van Ossel wordt op zondag 29 juni met de Sint-Jansprocessie ingewijd.

JORIS HERPOL
OSSEL/MERCHTEM

"Het is mijn nonkel Frans Hofmans, de broer van mijn vader, die in de Eerste Wereldoorlog gesneuveld is als jongste vrijwilliger", zegt Celine Hofmans (83). "Frans werd geboren in Ossel op 12 september 1898. Hij werkte als metselaar en landbouwer. Zijn oudere broer was in het leger en ook Frans wou zich aanbieden om naar het front te gaan en zijn broer te vervoegen, maar daar was hij met zijn 15 jaar nog te jong voor."

Dodendraad

"Achteraf heeft hij besloten om als vrijwilliger langs 'de dodendraad', die de Duitsers aan de Nederlandse grens hadden aangelegd, door te dringen tot aan het front bij zijn broer. Hij verschalkte de Duitsers bij een wachtaflossing en zo geraakte hij bij het front samen met zijn broer, waarmee hij tot het einde van de oorlog aan het front vocht."

Wat hem daarbij onderscheidde, was dat hij op 3 februari 1915 bij zijn indiensttreding als jongste oorlogsvrijwilliger terecht kwam bij de 11de linie. Frans

Het herstellde grafmonument van metselaar, landbouwer en oorlogsvrijwilliger Frans Hofmans. © JHW

getuigde van enorme moed en daadkracht. "Hij heeft er het wel en wee van de stellingenoorlog en vele verschrikkingen meegemaakt", gaat Celine verder.

"Daarna was de oorlog gedaan en trokken Frans en zijn broer terug samen naar huis. In Lendelede is het mis gelopen. Hij had er een Duitser een beetje uitgedaagd en die heeft hem met een machinegeweer neergeschoten. Een kogel kwam recht in zijn hart terecht en hij is gestorven in de armen van zijn broer Constant."

Paardenlijkwagen

In februari 1919 werd het stoffelijk overschot door de familie ginds ontgraven en is het met een paardenlijkwagen naar Ossel overgebracht waar hij begraven ligt net aan de poort van de mutr rond het kerkhof. Maar het graf van Frans was na al die jaren in slechte staat geraakt. "Twee vrienden hebben het nu helemaal opgekuist en mooi ge-

"Een kogel kwam recht in zijn hart terecht en Frans is gestorven in de armen van zijn broer Constant"

CELINE HOFMANS
NICHT VAN FRANS HOFMANS

maakt", vertelt Celine.

"Dit betekent heel veel voor mij. Ik ben nog de enige Hofmans in Ossel. Vroeger waren er hier veel leden van de familie. Ik leg regelmatig nog een bloemetje op het graf van Frans." Celine is heel blij dat het opgepoetste graf nu officieel zal worden ingewijd na de Sint-Jansprocessie op zondag 26 juni.

Het programma start op zondag 29 juni met de eucharistieviering in de kerk van Ossel om 10 uur, opgeluisterd door het koor en afgewisseld door het koperensemble van Music Time Peizegem. Dan volgt de processie

en zegening door de pastoor.

Daarna zal burgemeester Maarten Mast iedereen verwelkomen en wordt er een speech gehouden door Jan Willems, gevolgd door een bloemenhulde aan het graf van Frans Hofmans. De *Last post* en de *Brabançonne* worden daarop als eerbetoon gespeeld.

Frans Hofmans. © IF

Processie en huldiging..

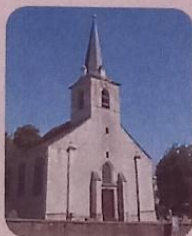
Huldiging van Frans Hofmans....

Met toespraak van Jan Willems en burgemeester Maarten Mast.

Processie in Ossel

HET IS MOGELIJK
IN MERCHTEM

op zondag 29 juni 2025 om 10.00 uur

- Verwelkoming in de Sint-Jan de Doperkerk
- Eucharistieviering, afgewisselend opgeluisterd door het koperensemble Music Time Peizegem en het Parochiaal koor
- Processie, gevolgd door gebed en zegening

Herdenking en huldiging

Petrus Franciscus Hofmans "**Jongste vrijwilliger**" van België in Wereldoorlog 1

- Verenigen met vaandeldragers
- Bloemenneerligging door Merchtem's gemeentebestuur
- Tijdens de huldiging zal Jan Willems, schrijver van het boek "Brussegem, tijdens de Eerste Wereldoorlog" een toespraak houden over de levensloop van Frans Hofmans.
- Last post en Brabançonne
- Receptie in de kerk

In samenwerking met de gemeente Merchtem en de Parochieploeg St-Jan De Doper te Ossel / Brussegem

Koperensemble
Peizegem
Music Time...